

Dünya hərbi tarixinə ən böyük döyüşlərdən biri kimi daxil olan Çanaqqala savaşının 107 ili tamam oldu. 1914-cü il noyabr ayının 3-də başlayan və 1915-ci il 18 mart tarixinə qədər davam edən Çanaqqala savaşı, həmçinin 25 aprel 1915-ci ildən 1916-cı ilin 8-9 yanvarına qədər Gelibolu yarımadasında gedən döyüşlər, türk hərbi tarixinin ən şərəfli səhifələrindən biri, qəhrəmanlıq və zəfər dastanıdır.

Çanaqqala savaşının əsası 1914-cü ilin yayında baş verən Birinci Dünya müharibəsində qoyuldu. İttifaq dövlətləri Osmanlı dövlətinin paytaxtı İstanbulu almaq məqsədilə boğazlara nəzarəti ələ keçirmək, Rusiya ilə etibarlı ticarət yolu açmaq, Almaniyanın müttəfiqlərindən birini zəiflətmək məqsədlə ilk hədəf olaraq Çanaqqala boğazına girmiş, ancaq hücumları müvəffəqiyyətsiz olmuş və iki tərəf də çox ağır itkilər vermişdir.

Çanaqqala döyüşü həm də gələcək qurtuluş savaşının şərəfli başlanğıcı oldu. Dəniz və quru qoşunlarını əhatə edən və bütün çətinliklərə baxmayaraq, türk hərbi tarixinin şərəfli səhifələrindən birinə çevrilən Çanaqqala döyüşü, Atatürk kimi bir dahini yetişdirmiş, gələcək qurtuluş savaşında onun liderliyinə əsas zəmin olmuşdur. Hər biri ayrı-ayrılıqda qəhrəmanlıq nümunəsi sayılan döyüşlərdə itirilən insanların sayına və sosial mənşəyinə nəzər salanda, mübarizənin bir ümumxalq mübarizəsi olduğuna heç bir şübhə qalmır. Bu döyüşdə əhalinin bütün təbəqələri iştirak edirdilər. Çoxlu sayda ziyalı həm vuruşur, həm də əsl vətənpərvərlik təbliğatını aparırdı. Bu da təbii ki, texniki imkanlar baxımından avropalılardan xeyli dərəcədə geridə olan

türk ordusunun mənəvi güdrətini və döyüş ruhunu nəzərəcarpacaq dərəcədə artırırdı.

Bundan əlavə, illər ötəndən sonra Çanaqqala döyüşü bir dastana çevrilmişdir. Bu dastandakı qəhrəmanlardan biri də yanındakı topçuların hamısı şəhid olaraq tək qalan Seyid çavuşdur. Düşmən gəmisi boğaza yaxınlaşırdı. Gəmi boğaza girsə, Anadolunun taleyi həll olunacaq və düşmən İstanbulu işğal edəcəkdi. Seyid çavuş (qoca seyid) isə tək idi. Atmağa 276 kiloqramlıq

bir top mərmisi qalmışdı. Adi vəziyyətdə bu mərmini bir nəfərin götürüb topun lüləsinə qoyması ağılabatan görünürdü. Amma Seyid çavuş özü də inanmadığı halda, ona güc gəlir o, 276 kiloqramlıq mərmini bir anda götürərək topa qoyur və atəş açır. Bu atəşlə o, gəminin gövdəsini dağıdır və onu batırır. Bəşləklə, Seyid çavuşun bu qəhrəmanlığı düşmənin geri çəkilərək qaçmasına səbəb olur. Bir sözlə, bir mərmə, bir nəfər topçu Çanaqqala döyüşünün taleyində çox mühüm və əhəmiyyətli rol oynayır. Bu döyüşdə Osmanlı Türkiyəsi 253 min şəhid verdi. Döyüş-

də əsas canlı qüvvə və texnika ilə iştirak edən ingilislər 205 min, fransızlar isə 47 min itki verdilər. Ümumilikdə düşmən tərəf 300 minə yaxın canlı qüvvəsini itirdi və bundan əlavə onların çoxlu sayda hərbi-texniki qüvvələri məhv edildi.

Bir millətin gücünü ortaya çıxararaq nələr edə biləcəyini göstərən bu şərəfli döyüş, yəni, Türkiyə Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra ingilis və fransız donanmalarının geri çəkilməyə məcbur edildiyi o tarixi gün, yəni, 18 Mart - Çanaqqala

və mühəndislik detalları ilə diqqətçəkən "dünyanın ən uzun orta məsafəli körpüsü" kimi tanınan 4608 metr uzunluğundakı "1915 Çanaqqala" körpüsü ilə iki qitə arasındakı səyahət müddəti 6 dəqiqəyə qədər azaldılıb. Körpüdən keçid haqqı 200 türk lirəsi olaraq müəyyənləşdirilib.

"1915 Çanaqqala" körpüsü Çanaqqala boğazının ilk, Mərmərə bölgəsinin isə beşinci asma körpüsüdür. Körpünün açılış mərasimində Türkiyənin dövlət rəsmiləri ilə yanaşı, xarici qonaqlar, o cümlədən Cənubi Koreyanın Baş naziri Kim Bu Gyom da iştirak edib. Mərasimdə Azərbaycanı Türkiyədəki səfiri Rəşad Məmmədov təmsil edib. Tədbirdə çıxış edən Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan dörd il əvvəl təməli qoyulan və inşası nəzərdə tutulduğu tarixdən bir il əvvəl başa çatdıran körpünün tikintisində beş mindən artıq canlı və 740 iş qüvvəsinin iştirak etdiyini bildirib. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan hakimiyyəti dövründə həyata keçirilən irimiqyaslı layihələr və onların Türkiyə üçün əhəmiyyətindən danışdı.

Dünyanın iki dayaq nöqtəsinə görə ən uzun orta aşırımlı körpüsü olan "1915 Çanaqqala" 1052 sensorla izlənəcək ki, bu da dünyadakı körpülər arasında bir ilkdir. "1915 Çanaqqala" körpüsünün turizm və nəqliyyat sektorları baxımından da böyük əhəmiyyət kəsb etməsi ilə yanaşı, bölgə iqtisadiyyatına töhfə verəcəyi gözlənilir. Mərmərə və Egey bölgələrindəki limanları, dəmir yolu və hava nəqliyyatı sistemlərini quru nəqliyyat layihələrinə inteqrasiya edən körpü, Türkiyənin dünya nəqliyyat və logistika sektorları baxımından strateji mövqeyinə mühüm infrastruktur dəstəyi verəcək.

Esmira Yazkan ASLANOVA,
"Respublika" qəzetinin
Türkiyə üzrə müxbiri.